

Social arv i indkomst

# De fattigste har sværere ved at bryde den sociale arv

I løbet af de seneste år er den sociale arv blevet tungere. Særligt de børn, der vokser op blandt de fattigste og samtidig ikke får en uddannelse, har stor risiko for selv at havne blandt de fattigste som voksen. Er man i den fattigste femtedel som barn og samtidig står uden uddannelse som voksen, så havner 55 pct. selv blandt den fattigste femtedel som voksen. Det er en stigning fra 39 pct. i år 2000. Hvis man gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse, er der langt større chance for at bryde den sociale arv i indkomst.

af analysechef **Jonas Schytz Juul**  
og stud.polit **Solveig Prag Blicher**

2. juli 2018

## Analysens hovedkonklusioner

- For personer, der er vokset op i den fattigste femtedel, er 34 pct. selv i den fattigste femtedel som voksen. Er man derimod vokset op i den rigeste femtedel, så er det blot 11 pct., der selv er i den fattigste femtedel som voksen.
- Børn fra den fattigste femtedel har 3 gange så stor risiko for selv at havne blandt den fattigste femtedel som voksen, i forhold til børn fra den rigeste femtedel. Det er en fordobling siden år 2000, hvor risikoen var godt 1½ gange så høj.
- Er man vokset op i den rigeste femtedel, havner 32 pct. selv i den rigeste femtedel som voksen. I år 2000 var det godt 27 pct. Andelen af børn fra den fattigste femtedel, som selv er blandt den rigeste femtedel som voksen, er faldet. Fra knap 16 pct. i år 2000 til 12 pct.
- Regeringens kurs med lavere arveafgift og besparelser på uddannelser er med til at svække indkomstmobiliteten og vil give flere privilegier til børn fra rige familier, mens børn fra fattige familier får sværere ved at bryde den sociale arv, når uddannelserne forringes.

## Kontakt

Analysechef

Jonas Schytz Juul

Tlf. 33 55 77 22

Mobil 30 29 11 07

jsj@ae.dk

Kommunikationskonsulent

Sarah Steinitz

Tlf. 33 55 77 16

Mobil 28 68 34 60

ss@ae.dk

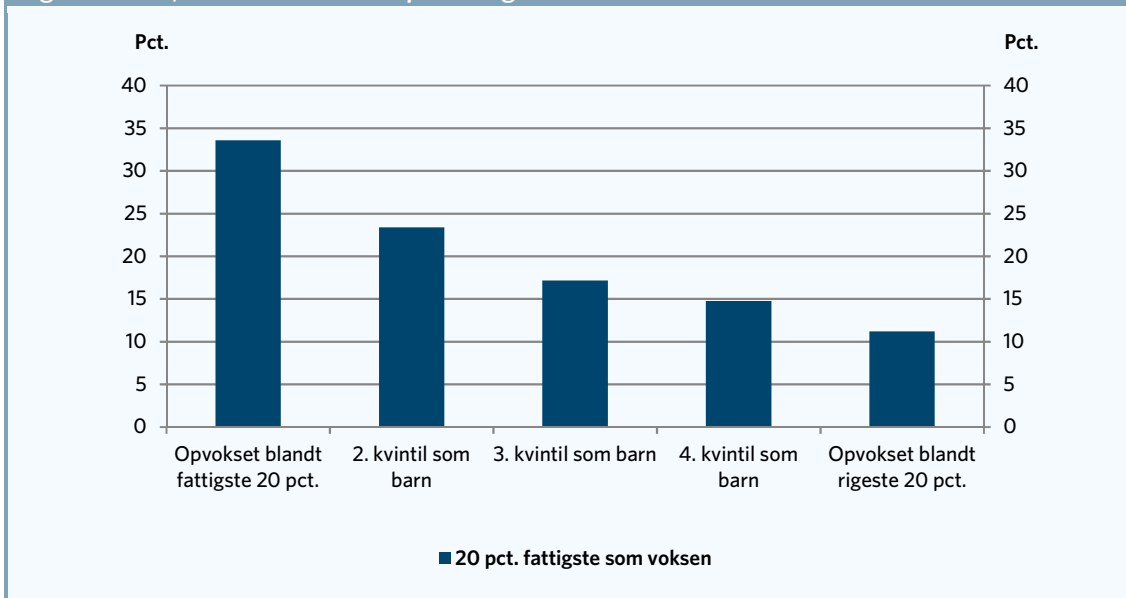
## Det er blevet sværere for de fattigste at bryde den sociale arv i Danmark

Selvom Danmark internationalt er et af de lande med den højeste sociale mobilitet, er der stadigvæk en høj grad af social arv i Danmark. Er man født i en familie med lav indkomst, er der også en højere sandsynlighed for selv at have en lav indkomst som voksen. Er man født ind i en velstående familie, så stiger chancen for selv at blive velstående som voksen betragteligt.

I denne analyse er der set på sammenhængen mellem den indkomst, forældrene havde, da man boede hjemme, og den indkomst man selv har som voksen. Konkret er der for hver generation set på forældres indkomst, da man var 15 år, og dette er koblet med ens egen indkomst som 35-årig. Hver generation er opdelt i fem lige store grupper efter størrelsen af indkomsten (indkomstkventiler). 1. kvintil er således de 20 pct. af gruppen, der har de laveste indkomster, og 5. kvintil er de 20 pct., der har de højeste indkomster. I opdelingen på kvintiler indgår kun den relevante generation. Dvs. når de 35-årige opdeles, så er det alle 35-årige, der deles op i fem lige store grupper, og personer på andre alderstrin indgår ikke i opdelingen.

I figur 1 er de 20 pct. fattigste 35-årige opdelt på, hvilken indkomstkventil de er vokset op i. Hvis der var perfekt indkomstmobilitet, ville alle søjler være på 20 pct. Det ses tydeligt af figuren, at jo lavere indkomst man havde i barndommen, desto større er risikoen for at være blandt de 20 pct. fattigste som voksen. For personer, der er vokset op blandt de 20 pct. fattigste, er 34 pct. blandt de 20 pct. fattigste som voksen. Er man vokset op blandt de 20 pct. rigeste, så er det blot 11 pct., der er blandt de 20 pct. fattigste som voksen. Der er altså tre gange så stor sandsynlighed for at være blandt de 20 pct. fattigste som voksen, hvis man er vokset op blandt de 20 pct. fattigste i forhold til dem, der er vokset op blandt de 20 pct. rigeste.

Figur 1. Andel, der er blandt de 20 pct. fattigste som voksne

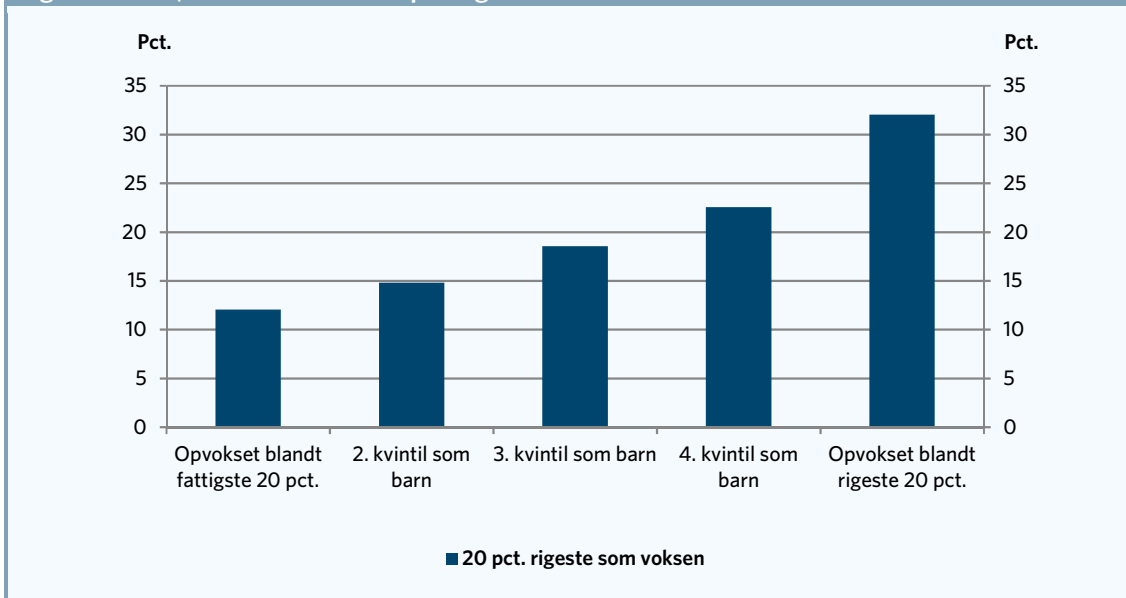


Anm: Opdelingen på kvintiler er lavet på husstandsækvivaleret disponibel indkomst. I barndommen er indkomsten for familien opgjort som 15-årig. Som voksen er indkomsten opgjort som 35-årig. Kun personer, der er bosat i Danmark både som 15-årig og 35-årig, er med. Se også metodeboksen. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

I figur 2 er de 20 pct. rigeste 35-årige opdelt på, hvilken indkomstgruppe de er vokset op i. Er man vokset op blandt de 20 pct. fattigste, så er der 12 pct., der selv er blandt de 20 pct. rigeste som voksne. Er man derimod vokset op blandt de 20 pct. rigeste, så er det hele 32 pct., der er blandt de 20 pct. rigeste som

voksne. Også her er der altså omkring en faktor 3 til forskel: Personer vokset op blandt de 20 pct. rigeste har næsten 3 gange så stor chance for at havne blandt de 20 pct. rigeste som voksne i forhold til dem vokset op blandt de 20 pct. fattigste.

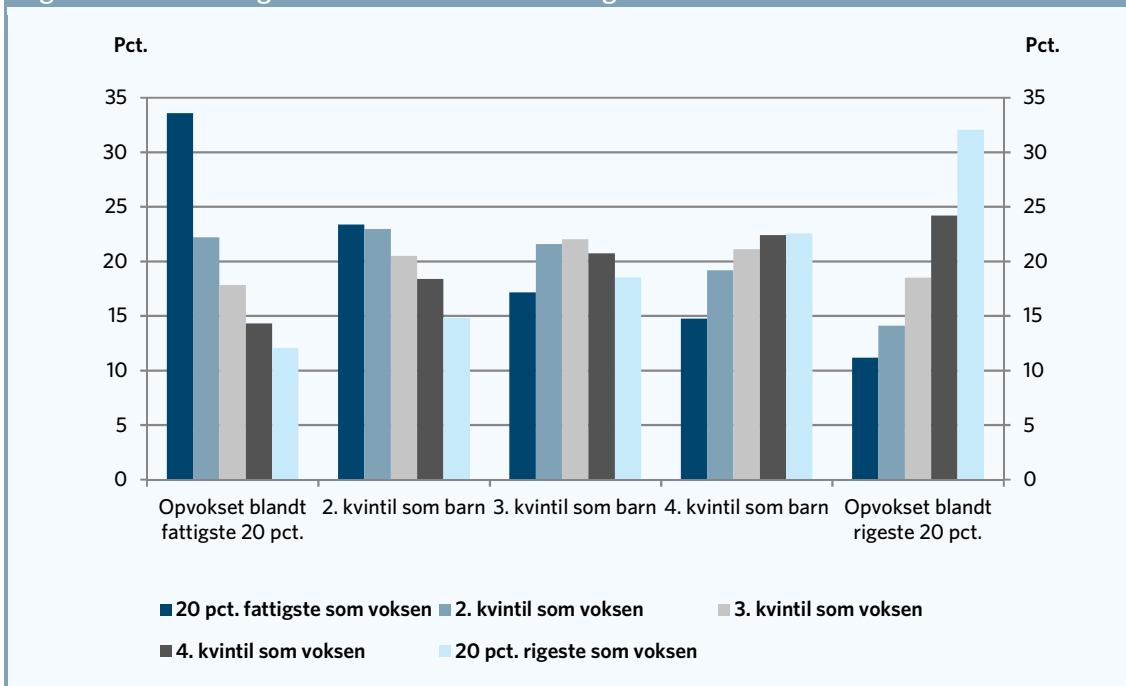
Figur 2. Andel, der er blandt de 20 pct. rigeste som voksen



Anm: Opdelingen på kvintiler er lavet på husstandsækvivaleret disponibel indkomst. I barndommen er indkomsten for familien opgjort som 15-årig. Som voksen er indkomsten opgjort som 35-årig. Kun personer, der er bosat i Danmark både som 15-årig og 35-årig er med. Se også metodeboksen. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

I figur 3 er alle kvintiler både som barn og voksen vist i én figur. Den mørkeblå søjle svarer til figur 1, mens den sidste lyseblå søjle svarer til figur 2. De fem søjler summer pr. definition til 100 for hver gruppe.

Figur 3. Sammenhæng mellem indkomst som barn og voksen



Anm: Opdelingen på kvintiler er lavet på husstandsækvivaleret disponibel indkomst. I barndommen er indkomsten for familien opgjort som 15-årig. Som voksen er indkomsten opgjort som 35-årig. Kun personer, der er bosat i Danmark både som 15-årig og 35-årig er med. Se også metodeboksen. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Hvis man ser på den gruppe, der er vokset op blandt de 20 pct. fattigste, så viser figuren, at der er en faldende andel, jo højere op i indkomstskalaen man ser på. Knap 34 pct. er blandt de 20 pct. fattigste som voksne, faldende til 12 pct., der er blandt de 20 pct. rigeste som voksne. For personer, der er vokset op i 2. kvintil, ses den samme faldende profil, men den er ikke nær så tydelig som for 1. kvintil.

For personer vokset op blandt de 20 pct. rigeste er billedet modsat: Her er der en stigende andel, jo højere op i indkomstskalaen man kigger. 11 pct. er blandt de 20 pct. fattigste som voksne, stigende til 32 pct., der er blandt de 20 pct. rigeste som voksne. Den samme faldende profil ses for 4. kvintil, men uden at være ligeså tydelig.

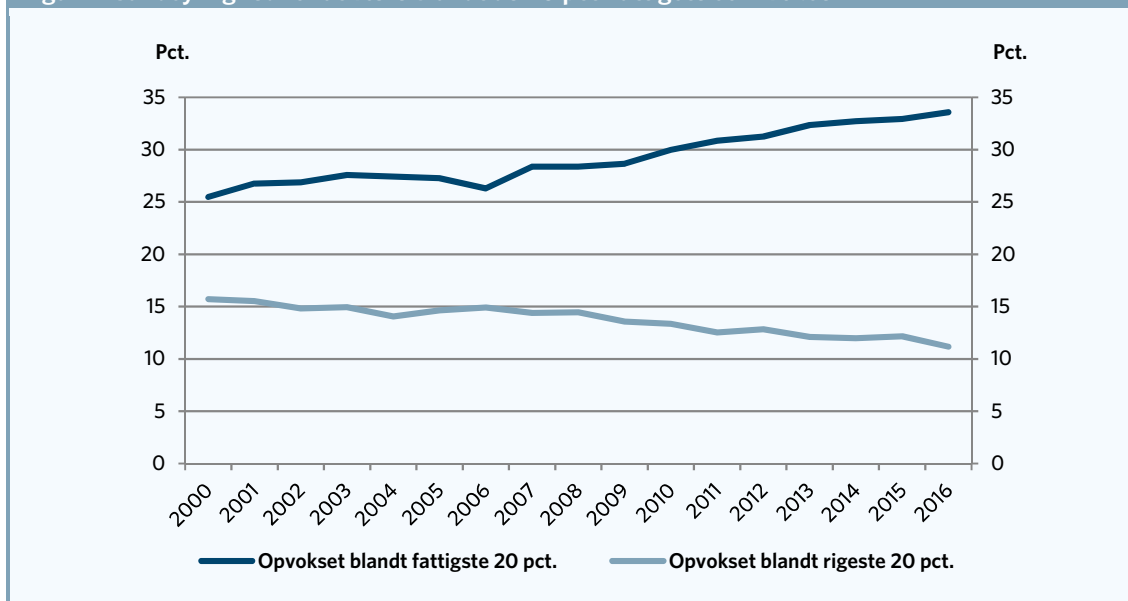
### Den sociale arv er blevet stærkere

I figurene ovenfor er der vist sammenhængen mellem indkomsten i barndommen og som 35-årig for den generation, der var 35 år i 2016. Det er dog også muligt at opgøre en tilsvarende sammenhæng for de 35-årige i tidligere år. I figur 4 er andelen, der er blandt de 20 pct. fattigste 35-årige, opgjort for hvert år fra 2000-2016. I år 2000 er det altså generationen, der var 35 år i 2000, og sammenhængen mellem deres indkomst i år 2000 og forældrenes indkomst i 1980 (hvor den generation var 15 år).

I figur 4 er andelen, der er blandt de 20 pct. fattigste, vist for hhv. dem, der er vokset op blandt de 20 pct. fattigste og de 20 pct. rigeste. Af figuren ses det, at den sociale mobilitet er faldende. For personer vokset op blandt de 20 pct. fattigste i 1980, var 25 pct. blandt de 20 pct. fattigste som 35-årige i 2000. Nu er denne andel steget til næsten 35 pct. For personer vokset op blandt de 20 pct. rigeste er der en faldende sandsynlighed for at være blandt de 20 pct. fattigste som voksen: Fra 16 pct. til 11 pct.

Samlet er udviklingen siden år 2000 markant. I år 2000 havde de 20 pct. fattigste børn 1,5 gange så høj risiko for at havne blandt de 20 pct. fattigste som voksne i forhold til de 20 pct. rigeste børn. Nu er denne forskel fordoblet til en faktor 3.

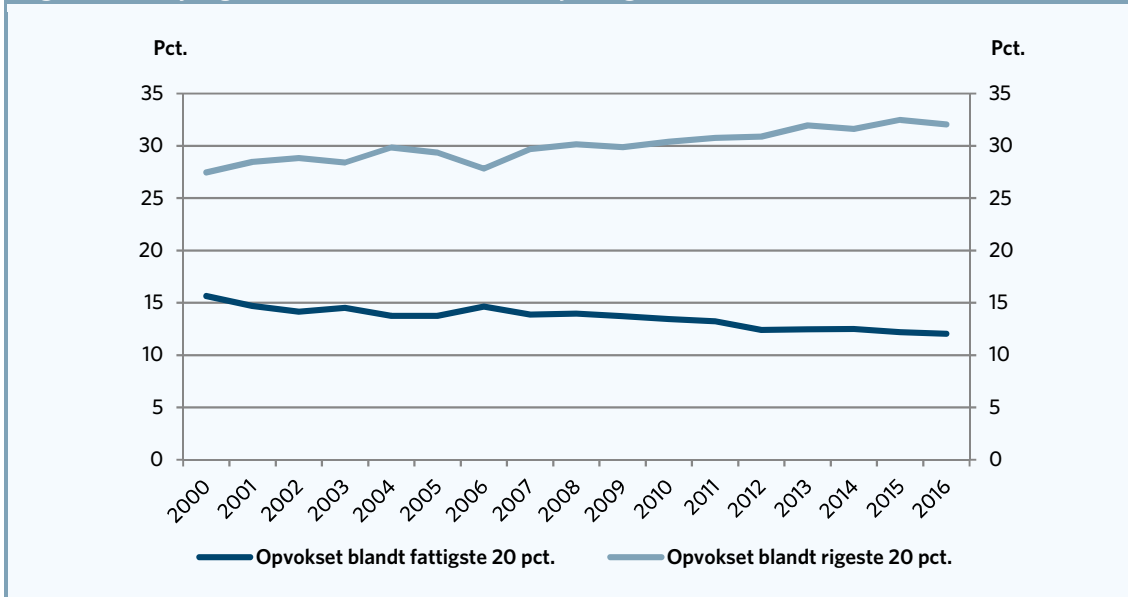
Figur 4. Sandsynlighed for at være blandt de 20 pct. fattigste som voksen



Anm: Opdelingen på kvintiler er lavet på husstandsækvivaleret disponibel indkomst. I barndommen er indkomsten for familien opgjort som 15-årig. Som voksen er indkomsten opgjort som 35-årig. Kun personer, der er bosat i Danmark både som 15-årig og 35-årig, er med. Se også metodeboksen. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Også blandt de rigeste er indkomstmobiliteten faldet. Er man opvokset i en familie blandt de fattigste 20 pct., er der en faldende chance for selv at havne blandt de 20 pct. rigeste som voksen. Er man derimod opvokset i en rig familie, så er sandsynligheden for selv at være blandt de rigeste som voksen stigende. Det er vist i figur 5. I år 2000 var godt 27 pct., som er opvokset blandt de rigeste 20 pct., selv blandt de rigeste 20 pct. som voksen. Nu er dette steget til 32 pct. Omvendt er andelen af børn fra den fattigste femtedel, som selv er blandt den rigeste femtedel som voksen, faldet. Fra knap 16 pct. i år 2000 til nu 12 pct.

Figur 5. Sandsynlighed for at være blandt de 20 pct. rigeste som voksen



Anm: Opdelingen på kvintiler er lavet på husstandsækvivaleret disponibel indkomst. I barndommen er indkomsten for familien opgjort som 15-årig. Som voksen er indkomsten opgjort som 35-årig. Kun personer, der er bosat i Danmark både som 15-årig og 35-årig, er med. Se også metodeboken. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

### Uddannelse er afgørende for at bryde den sociale arv

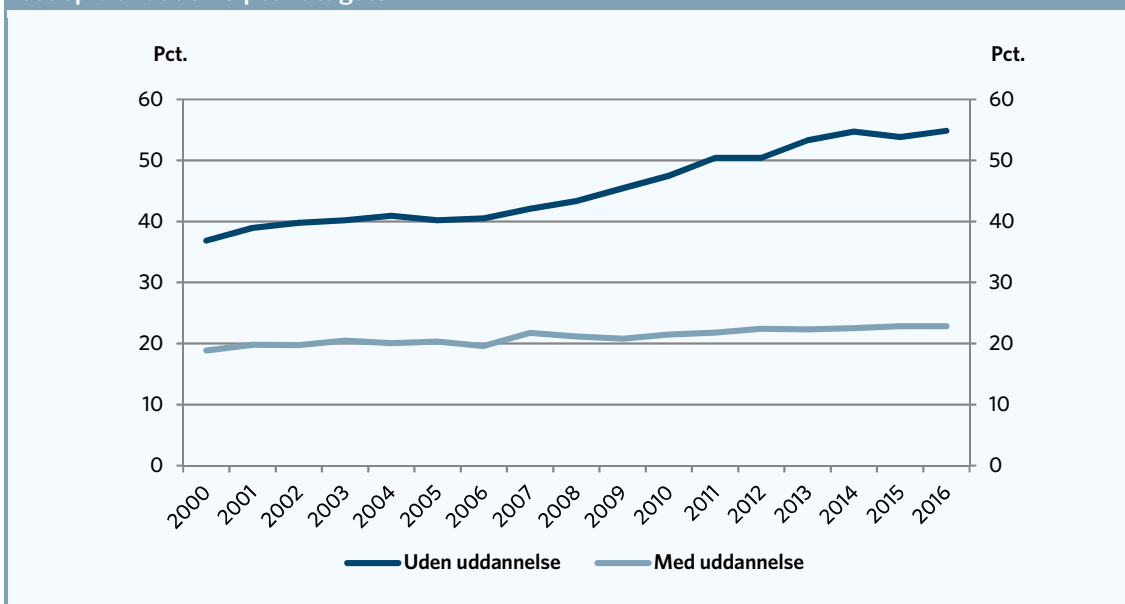
En helt afgørende faktor for, om man formår at bryde den negative sociale arv, hvis man er vokset op blandt de 20 pct. fattigste, er, om man formår at gennemføre en erhvervskompetencegivende uddannelse.

I figur 6 er de 20 pct., der er vokset op i de fattigste familier, opdelt på, om de har fået en erhvervskompetencegivende uddannelse som 35-årig. For disse to grupper er der vist andelen, som selv havner blandt de 20 pct. fattigste som 35-årig.

Figuren viser, at vokser man op blandt de fattigste 20 pct. og står uden uddannelse som 35-årig, så havner 55 pct. selv blandt de fattigste 20 pct. som voksen. Det er en stigning fra 39 pct. i år 2000. Hvis man derimod gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse, så er det kun 23 pct., der selv er blandt de 20 pct. fattigste som voksen. Og denne andel er steget meget mindre: Fra 19 pct. i år 2000 til 23 pct.

Som det ses af figuren, er det meget tydeligt, at det er blevet sværere at bryde den sociale arv, hvis man ikke får en uddannelse. Eller sagt på en anden måde: Uddannelse er vejen til at bryde den sociale arv.

Figur 6. Sandsynlighed for at være blandt de 20 pct. fattigste som voksen, for de børn der er vokset op blandt de 20 pct. fattigste



Anm: Opdelingen på kvintiler er lavet på husstandsækvivaleret disponibel indkomst. I barndommen er indkomsten for familien opgjort som 15-årig. Som voksen er indkomsten opgjort som 35-årig. Kun personer, der er bosat i Danmark både som 15-årig og 35-årig, er med. Se også metodeboksen. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Der er stadig en høj grad af social arv i Danmark. Kommer man fra en fattig familie, er der en langt større risiko for selv at havne blandt de fattigste som voksen. Omvendt har man langt bedre kort på hånden, hvis man vokser op i en rig familie. En vej til at bryde den sociale arv er ved at gennemføre en uddannelse.

I en situation, hvor den sociale arv er stigende, er det dybt bekymrende, at regeringen lægger op til, at arveafgiften skal sættes ned, samtidig med at man sparer på uddannelse. Begge tiltag vil være med til at styrke den sociale arv, give flere privilegier til børn fra rige familier, mens børn fra fattige familier får sværere ved at bryde den sociale arv, når uddannelserne forringes.

#### Metodeboks

Populationen er inddelt i kvintiler efter indkomst både som 15 og 35-årige. Det vil sige, at alle 35-årige i 2016 er inddelt i 5 grupper, hvor de 20 pct. med den laveste indkomst er i 1. kvintil. Samme population er inddelt efter deres families indkomst, da de var 15 år gamle. Således er det deres placering relativt til deres egen generation, der er afgørende.

Den indkomst, der bruges, er husstandsækvivaleret disponibel indkomst. Det er den samlede indkomst efter skat korrigeret for stordriftsfordele.

Det er et krav, at man skal være i Danmark både som 15- og 35-årig. Desuden er personer, hvor familien har en meget atypisk indkomstsituation ikke medregnet. Det er personer med en ækvivaleret disponibel indkomst på 0, over 20 mio. kr., eller under -5 mio. kr. Derudover er personer, der ikke er skattepligtige, børn, der ikke bor med en forsørger samt husstande, hvor et medlem er død i løbet af året, udeladt.